

Négy korszakban alakult ki kisebb-nagyobb település a dombon: a bronzkorban, a szarmaták idején (2–3. században), az Árpád-korban és az újkorban.

A *bronzkori* (késő kisapostagi-kora Vatyá) településrészlet leletanyagban nagyon gazdag. Több egész, illetve kiegészíthető edény, 4 korhatározó bronztárgy és egy öntőforma került elő. A legtöbb méhkas alakú mély tárológödör és két földbe mélyített ház származott ebből a korból. A cölöplyukak nagy része valószínűleg a bronzkori település felszíni épületeihez tartozott. Talán a bronzkori népességnek a hitvilágában is szerepet játszottak azok a gödrök – kopolyakutak –, melyek a terület mélyebb fekvésű részén kerültek elő. Itt több gödörben találtunk egy-két egész edényt, egy gödörben pedig egy dunántúli eredetű bronzcsüngőt.

A *szarmaták* csak rövid ideig laktak intenzíven a dombot, ebből a korból is több tárológödört és néhány kopolyakutat tártunk fel. Néhány terra sigillata töredék és festett cserepek utalnak a rómaiakkal kialakult kapcsolatokra.

Az *Árpád-korban* az időszakosan vízjárta terület közelében, a domb nyugati lejtőjén alakult ki település. Az előkerült árkok többsége erre a korra keltezhető. A lelőhely talán legkülönlegesebb objektuma az az Árpád-kori vesszőfonatos kút, melyben a víz kb. 70–80 cm magasan konzerválta a kút vázát alkotó vesszőfonatot. Ennek egy részletét sikerült kiemelniük.

Az ásatás területén előkerült néhány újkori – általában sekély betöltésű amorf – objektum, ezek az egykor itt működő majorság mementói.

A lelőhelyen összesen 232 régészeti objektumot és 146 cölöplyukat dokumentáltunk. A feltárással sikerült meghatározni az útépítéssel veszélyeztetett régészeti lelőhely nyugati szélét, míg keleti irányban a lelőhely egy részét egy korábbi útépítéssel elpusztították.

KUSTÁR ROZÁLIA

187. Hegyeshalom, Középső-Holdasok

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró

2003. február 3-án egy kissé ovaloid, de egészében jó megtartású őrlőkövet hoztak be a múzeumba. Elmondás alapján a kézimalom köve mellett találta a szintén átadott római kerámiát, illetve a műtrágyázások hatására igen roncsolt felületű bronz pénzérméket, amelyek egy része Constans és Constantius érme lehet, de egy nagyobb darab korábbinak (Hadrianus?) tűnik.

A leletegyüttes a hegyeshalmi kavicsbánya DNy-i sarkánál került elő, egy domboldalon.

A lelőhely mai kiterjedése ÉNy-DK-i irányban 220 m, K-Ny-i irányban 80 m lehet, ám feltételezhető, hogy korábbi bányaművelés a többi (K-i) részét már erősen megsértette, megsemmisítette. A lelőhely jelen ismereteink szerint közvetlenül nem veszélyeztetett, de a modern talajművelő segédanyagok (műtrágyázás) erősen roncsolják a fémleleteket. Későbbi, esetleges bányabővítés során feltétlenül tekintettel kell lenni ezen ismert

lelőhelyre is, amely feltehetően egy 2–4. századi római telep lehetett.

ASZT ÁGNES

188. Hegyfalú, 84–86. sz. főutak csomópontja

(Vas megye) Ó, V, Kö

2003. július 23. és augusztus 9. között megelőző feltárást végeztünk a 84–86. számú főutak közforgalmú csomópontjában épülő üzemanyag-töltő állomás területén. Közel 1200 m² területet kutattunk meg.

Az általaj a terület Ny-i és D-i részén magas szerves anyag tartalmú, sötét öntéstalaj, a K-i és É-i felében világos löszös.

Összesen 61 objektumot tártunk fel. Előkerült egy kora vaskori urnatemető 7 sírja, egy őskori terepülés részlete, gödrökkel, oszlophelyekkel, és kevés leletanyaggal. A vaskori temetőrészlet és az őskori település az öntéstalajon került elő.

A löszös területről középkori településrészletet figyeltünk meg, műhelygödört(?), házat kemencével, oszlophelyeket.

FARKAS CSILLA

189. Hegyfalú, Hereföld

(Vas megye) Kk

A Győr és Szombathely közötti 400 kV-os távvezeték Vas megyei szakaszáról készülő régészeti hatástanulmány elkészítéséhez terepbejárást végeztünk a nyomvonalon. A vizsgált terület részben növényzettel fedett.

Ebben a határrészben egy késő középkori település nyomait jelző új lelőhelyre (31. sz.) találtunk.

ILON GÁBOR

190. Hejőszalonta határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, Kú

2003. szeptember 3-án régészeti terepbejárást végeztünk Hejőszalonta DNy-i külterületén. A cél az volt, hogy tisztázzuk az említett terület régészeti állapotát. A területet jelenleg szántóföldként hasznosítják.

A terepbejárást során négy, eddig ismeretlen régészeti lelőhely felszíni nyomait találtuk meg. Az 1. lelőhelynek nevezett dombon Ny-K-i irányban egy viszonylag nagy kiterjedésű település felszíni nyomaira bukkanunk. Itt nagyszámú neolitik és bronzkori kerámiatöredéket gyűjtöttünk. A 2. lelőhely egy keskeny ÉÉNy-DDK-i dombháton van, itt mindössze néhány neolitik kerámiát találtunk. A 3. lelőhely egy É-D-i hosszanti, de keskeny dombhát, itt ismét sűrűn került elő neolitik kerámia. A 4. lelőhely egy szintén É-D-i domboldal, itt neolitik kerámia, patiscsöredékek kerültek elő, valamint egy kora újkori cseréppipa töredéke is. Megjegyzendő, hogy a 3. és 4. lelőhelyek ugyanazon egykori vízfolyás mentén, hasonló helyzetben fekszenek, így egymás folytatásának is tekinthetők. Mindkét helyen nagy volt a felszíni lelet-

sűrűség. Ezért feltételezhető, hogy a két lelőhely között további régészeti jelenségek lehetnek, csak a terület növényzeti fedettsége miatt a terepbejárás során ezt nem tudtuk meghatározni.

SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

191. Hernádvécse határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Sza

2003. szeptember 15-én a 3-as út Garadna-Hernádszurdok közötti szakasza mentén terepbejárás során a már ismert régészeti lelőhelyek kiterjedését és intenzitását vizsgáltuk.

A kutatás 6 régészeti lelőhelyet érintett, melyek mindegyike részben vagy teljes egészében a 3-as út tervezett új nyomvonalára alá kerül. Mindegyik lelőhely ugyanazon a 150–160 méteres magassági vonalon, ugyanolyan földrajzi szituációban (a Hernád árteréhez lefutó dombok keleti lábánál) helyezkedik el. Mindegyikük szántóföld.

Az 1. sz. lelőhelyen (hrs.: 0103) kis felszíni sűrűségben őskori; a 2. (hrs.: 0133), 3. (hrs.: 0129) és 4. számún (hrs.: 0129) közepes sűrűségben neolitik; az 5. számú lelőhelyen (hrs.: 0127) közepes sűrűségben császárkori kerámiát; a 6. sz. lelőhelyen (hrs.: 0127) nagyon sok patiscsöredéket és császárkori kerámiát gyűjtöttünk. A már korábban megismert lelőhelyek kiterjedését a 2., 4., 5. és 6. lelőhelyek esetében sikerült pontosítani.

A leletanyag a Herman Ottó Múzeum Régészeti gyűjteményébe került.

Munkatársak: Csengeri Piroska, Homola Krisztina, Hajdú István.

PUSZTAI TAMÁS

192. Héhalom, temető

(Nógrád megye) B

A vizsgált bronzkori tell egy a Bér-patak és a Bujáki-patak által alámosott dombperemen található, mintegy 165–180 m tengerszint feletti magasság között.

A középkori átalakítás nyomait viselő héhalmi tellen végzett régészeti-geológiai vizsgálatok egyértelműen bebizonyították, hogy a korábban félhektárosnak gondolt tell kettő körárok között 6–7 ha kiterjedésű erődített település volt a középső bronzkor kezdetén (hatvani kultúra). A tell körül több előtelepülés is feltételezhető, mind É-i, mind D-i és K-i irányban. A külső árok és a belső árok közötti mintegy 5–6 ha-os sávban koncentrált a településen élő emberek élete, míg a tell magja és a gyűrű alakú árok közötti fekete talajgyűrűben pedig feltételezhetően az állatállományt helyezték el. A tell belső centrumát csak periodikusan lakhatták, vagy csak kisebb számú emberi közösség élhetett itt (vezetőréteg, vagy katonai arisztokrácia területe). A belső, gyűrű alakú árok mellett a külső, mélyebb, helyenként 4 m-es, valószínűleg aszovölgyekből kialakított sarló alakú árok övezte a tellt, az árkok funkciója egyértelműen védelmi jellegű volt. Az

előtelepekkel együtt jelentős emberi közösséget tömörítő erődített bronzkori település az Északi-középhegység lábánál, az észak-alföldi hordalékkúpon, az Alföld és a Kárpátok határán kialakított hatvani kultúra által kifejlesztett erődített tellhálózat része volt.

SÜMEGI PÁL

193. Hosszúpályi, Dél Gázmező

(Hajdú-Bihar megye) U, Ő, Sza, Á

2003 folyamán terepbejárást végeztünk Hosszúpályitól D-re, a Pocsaj irányába vezető műút K-i oldalán található mintegy 3 km²-es területen.

Hosszúpályi határa azért jelentős, mert éppen itt húzódik a homokbuckás Nyírség D-i határa. A Nyírség határa nem éles, a D-i irányba kifutó patakok között a homokos területek előre nyomulnak. Az uralkodó széliránynak megfelelően homokos területek Hosszúpályi D-i határában is előfordulnak. A 100 m tszf-i magasságú területen előforduló néhány méteres szintkülönbségek ennek köszönhetőek. A mélyebb részeken folyóvízi, a magasabb helyeken futóhomokos üledékek találhatók.

Az ármentesítési munkálatok előtt a mélyebb fekvésű területeket gyakran víz borította, a néhány méterrel magasabb homokos felszínnek pedig szárazulatok voltak. Egyrészt a tájhatár, másrészt pedig a víz jelenléte a biztonságosabb magaslatokkal az ember letelepedését segítette. A bejárt területen két csatornázott vízfolyás, vízjárta mélyedések és magaslatok találhatók.

A felszínen előforduló leletek alapján négy lelőhelyet találtunk. Ezek a felszíni leletek alapján nem egyforma intenzitásúak. Legintenzívebb a 3–4. számmal jelölt terület, ahonnan őskori és császárkori szarmata leletek kerültek elő. A lelőhely a környezetből kissé kiemelkedő, hosszan elnyúló partos részen terül el. A 2. számmal jelölt területről Árpád-kori cserépbogrács-peremet, újkőkori és császárkori szarmata kerámiaanyagot gyűjtöttünk.

M. NEPPER IBOLYA

194. Hódmezővásárhely, Kopáncs

(Csongrád megye) R

A 47-es út Hódmezővásárhely és az algyői Tisza-híd közötti szakaszának tervezett szélesítéséhez kapcsolódóan 2003. május 19. és július 10. között folytattuk a 2002-ben elkezdett megelőző feltárást a lelőhelyen (Olasz Sándorné tanyája). Előkerült a középső rézkori (bodrogkeresztúri kultúra) település folytatása, összesen 70 településobjektum (gödrök, árkok, cölöplyukak).

TÓTH KATALIN

195. Hunya, 12. számú lelőhely

(Békés megye) Ø

A lelőhely a község határának Ny-i szélén, a kondorosi országút mindkét oldalára áthúzódva helyezkedik el. A